

Vilém

V. Kloubek:

PŘÁVNÍ ZÁKLADY CÍRKVE ČESKOSLOVENSKÉ.

Prvním zákonem republiky čsl. z 28. října 1918 (uverejněným ve Sbírce zákonů a nařízení pod č. 11.), jímž vyhlášeno bylo zřízení samostatného státu čsl., nařídil Národní výbor jménem československého národa jako vykonavatel státní svrchovanosti v čl. 2., že veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti. To stalo se, jak v citovaném zákonu výslovně se praví, za tím účelem, aby zachována byla souvislost dosavadního právního řádu se stavem novým, aby nenastaly zmatky a aby upraven byl nerušený přechod k novému státnímu životu. Tímto uzákoněním dosavadního právního řádu přivoděno bylo však zároveň ono nežádoucí rozštěpení našeho státu na dvě velké oblasti právní, a to na oblast tak zvaných zemí historických (Čechy, Morava a Slezsko), kde zůstaly v platnosti právní předpisy bývalého Rakouska, a na oblast Slovenska a Podkarpatské Rusi, kde zachovány byly v platnosti předpisy bývalého království uherského. Tato rozdvojenost práva trvá v přemnohých směrech ještě dodnes, ač ústavní listinou prohlášeno bylo území čsl. republiky za jednotný a nedílný celek.

Tímto neblahým dualismem právního řádu postížena byla i církev československá.

Církev musila se samozřejmě hned v prvních dnech své existence domáhati toho, aby byla na roveň postavena církvím ostatním, aby jí byla přiznána tatáž práva a totéž zvláštní postavení, jaké stát přiznává církvím jiným. Církev československá musila se domáhati toho, aby byla státem uznána. Vzhledem k své rozdvojenosti práva musila se však domáhati zvláštního uznání na území t. zv. zemí historických a zvláštního uznání také na území Slovenska a Podkarpatské Rusi. Kdežto uznání v historických zemích docíleno bylo již v roce 1920 (vyhláškou minist. škol. a nár. osvěty ze dne 15. září 1920), prohlášena byla církev čsl. za církev státem uznanou na Slovensku a Podkarpatské Rusi teprve v roce 1925 (vyhláškou min. školství a národní osvěty ze dne 22. září 1925). Uznání církve československé v zemích historických spočívá na předpisech starého rakouského zákona ze dne 20. května 1874, č. 68 ř. z., na Slovensku a Podkarpatské Rusi pak na předpisech bývalého uherského zákonného článku XLIII:1895. Oba citované zákony spočívají sice v podstatě na stejných zásadách, ale přece jen v jednotlivostech se rozcházejí. Církev československá musila podrobiti se těmto předpisům, a tím se stalo, že v jednotném státě československém má naše jednotná církev československá dvojí ústavu, jednu pro země historické a druhou pro území Slovenska a Podkarpatské Rusi. Byť i rozdíly mezi těmito dvěma ústavami byly v celku

jen pranepatrné, přece jen tento dualismus působí v určitých směrech neblaze a bude naším úkolem, aby byl v chystané nové ústavě odstraněn úplně.

Církev československá je církví státem uznanou. To znamená, že stát přiznal jí ono zvláštní, privilegované postavení veřejné korporace, která samostatně svými orgány obstarává určité, státem jí svěřené záležitosti veřejné (vedení matrik, asistence při oddavkách atd.), a která má právo stanoviti pro své příslušníky závazné předpisy. V obojím směru vyhrazuje si ovšem stát právo určitého dozoru. Jak daleko toto právo dozoru sahá, to ustanovují právě ony zákonné normy, podle nichž církví čsl. bylo uděleno státní uznání. Jiný jest rozsah onoho státního dozoru v zemích historických a jiný zase na území Slovenska a Podkarpatské Rusi.

Souhlasně stanoví se v obou citovaných normách, že stát vyhrazuje si právo přezkoumat předložený mu statut celocírkevní v tom směru, neobsahuje-li nic nezákonného nebo mravně závadného. Stalo-li by se něco takového, má ministr vyučování právo odníti církví i udělené státní uznání.

Stát vyhrazuje si právo dozoru také při zřizování jednotlivých náboženských obcí. Ke zřízení náboženské obce, stanovení jejího obvodu, jakož i ke každé pozdější změně v ohraničení, jest zapotřebí státního schválení.

Ve směru osobním předpisují oba zákony, že členem představenstva náboženské obce může býti jen takový příslušník, který je státním občanem československým a který je občansky i mravně zachovalým. Ustavení představenstva nutno oznámíti zemskému úřadu.

Podstatně tytéž náležitosti jako každý člen představenstva náboženské obce musí míti i její duchovní správce. Ohledně předběžného vzdělání nemá uherský zákonný článek XLIII:1895 zvláštních předpisů. Zákon č. 68 ex 1874 však v ohledu předběžného vzdělání duchovních předpisuje, že každý duchovní správce musí se vykázati nejméně absolvováním studia gymnasijského. Podle toho může tedy býti na území historickém ustanoven za duchovního správce jen absolvent gymnasia.

Ustanovení (zvolení) duchovního správce nutno oznámíti zemskému úřadu, který má právo během 30 dnů (na Slovensku tato lhůta neplatí) vznéstí proti osobě ustanoveného (zvoleného) duchovního správce své námítky. Neučiní-li tak, nestojí nic v cestě tomu, aby dotyčný duchovní správce byl uveden příslušnou vrchností církevní ve svůj úřad.

Ztratí-li duchovní správce své státní občanství, nebo je-li uznán vinným nějakým zločinem, nebo jiným trestním činem, který byl spáchán ze ziskuchtivosti, nebo který uráží mravopoctnost, nebo zavdává podnět k veřejnému pohoršení, může kultová správa státní žádati za odstranění takové osoby. Rovněž může státní správa žádati za odstranění duchovního, který se

chová takovým způsobem, že další jeho ponechání v úřadě by ohrožovalo veřejný pořádek. Jestliže církev takové žádosti nevyhoví, opatří kultové úřady vhodnou odpomoc tím způsobem, že veřejné práce, obstarávané dosud oním duchovním správcem, přenesou se na jinou vhodnou osobu. Na Slovensku může ministr vyučování v takovém případě dokonce i vyhlásit dotyčnou církevní obec za rozpuštěnou.

V ohledu nabývání majetku a dispozice s ním neobsahuje zákon 68 ex 1874 žádných omezujících ustanovení. Každá státem uznaná církev má tedy jako veřejnoprávní „právnícká osoba“ možnost nabývatí majetek movitý a nemovitý a neomezeně s ním disponovati. Podle ustanovení uh. zák. čl. XLIII:1895 se však k nabytí nemovitého majetku, jehož je zapotřebí k modlitebnám, ke školským, vychovávacím a dobročinným ústavům, dále k účelům obytným církevních a fondových zaměstnanců, jakož i k zařízení hřbitova, vyhledává schválení státního. Stát vykonává pak také dozor nad dalším neztenčeným zachováním církevního majetku jeho účelu.

Příliš daleko zasahujícím do církevní samosprávy je společné ustanovení obou norem, podle něhož má státní správa kultová bdíti nad tím, aby církevní obce a orgány nepřekročovaly obor své působnosti, aby zachovávaly předpisy zákona a všech na jeho podkladě vydaných nařízení. Tato příliš široká dílce zákona mohla by lehce sváděti úřady k nemístnému poručníkovaní úřadů církevních a nadměrnému zasahování do sféry vlastní církevní pravomoci. Lze ovšem doufat, že se tak nestane.

Veškerých těchto ustanovení musí tedy církev bezpodmínečně dbáti. Jistě, že některé z těchto předpisů nám plně nevyhovují. Podle dnešního stavu zákonodárství musíme se jim však podrobiti a snažit se o to, abychom dosáhli nápravy cestou zákonodárnou.

Citované zde předpisy tvoří základnu, na níž může církev dále stavěti a podle vlastní potřeby svoji ústavu utvářeti.

Bude záležitostí na nás všech, aby budoucí jednotná naše ústava odpovídala ve všech směrech našemu poslání.

Emil

E. Dlouhý-Pokorný:

SPOR O SMYSL NAŠICH DĚJIN.

Prof. Masaryk ve svých spisech: „Česká Otázka“, „Naše nynější krise“, „Jan Hus“ atd. líčil, že smyslem českých dějin jest ideál humanitní, humanita nábožensky, česko-bratrsky podložená... Prof. Pekař spisem: „Masarykova česká filosofie“ (Praha 1912) ve šlépějích dra Kaizla: potírá toto tvrzení, tvrdě, že smyslem našich dějin jest zachování života národního, ideál národnostní. Masarykovo pojetí smyslu českých dějin obhajoval